

ЮЛІЯ КОРОТКОВА

ORCID ID 0000-0002-6930-9730

y.korotkova1201@ukr.net

доктор педагогічних наук, доцент
Донецький юридичний інститут МВС України
м. Маріуполь, вул. Лунина, 89

АКТИВІЗАЦІЯ АКАДЕМІЧНОЇ МОБІЛЬНОСТІ СТУДЕНТІВ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ ЯК ЗАСІБ ПІДВИЩЕННЯ ЇХНЬОЇ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ: ВІТЧИЗНЯНИЙ І ГРЕЦЬКИЙ ДОСВІД

Висвітлено вітчизняний і грецький досвід забезпечення академічної мобільності студентів закладів вищої освіти (ЗВО). З'ясовано, що її розвитку в Україні сприяло кілька факторів: удосконалення законодавчої бази, підписання угоди про безвізовий режим України з Європейським Союзом (ЄС), вдосконалення та застосування процедури взаємного визнання документів про освіту, приєднання України до програми Erasmus+. Встановлено, що перешкоджають активізації процесів академічної мобільності такі негативні внутрішні процеси: економічні характеристики країни (різниця між рівнем життя в Україні та країнах ЄС), якість та вартість навчання і проживання, доступність побутових послуг, відповідність до європейських освітніх стандартів, недостатній рівень володіння іноземними мовами, недостатня обізнаність студентів щодо програм обміну тощо. Проаналізовано особливості реалізації права студентів грецьких вишів на академічну мобільність на прикладі юридичних факультетів Фракійського університету імені Демокрита та Афінського національного університету імені І. Каподістрії. Охарактеризовано процедуру участі студентів в програмах з практики (тривалість практики, категорії осіб, які можуть брати участь у відповідних програмах, перелік документів, які необхідно подати до участі у програмі, критерії відбору претендентів, розмір стипендії тощо), особливості організації магістерських програм грецьких вишів спільно із зарубіжними щодо надання єдиного диплома магістра. Враховуючи досвід грецьких вишів, виокремлено спектр питань, які потребують свого вирішення у вітчизняній системі вищої освіти. До них віднесено: покращення державного фінансування програм обміну; всебічне інформування студентів щодо таких програм; організація спільних магістерських освітніх програм вітчизняних і зарубіжних вишів; підвищення рівня іншомовної комунікативної компетентності студентів.

Ключові слова: академічна мобільність, заклад вищої освіти, університети Греції, юридичний факультет.

ЮЛІЯ КОРОТКОВА

доктор педагогических наук, доцент
Донецкий юридический институт МВД Украины
г. Мариуполь, ул. Лунина, 89

АКТИВИЗАЦИЯ АКАДЕМИЧЕСКОЙ МОБИЛЬНОСТИ СТУДЕНТОВ ВЫСШИХ УЧЕБНЫХ ЗАВЕДЕНИЙ КАК СРЕДСТВО ПОВЫШЕНИЯ ИХ КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТИ: ОТЕЧЕСТВЕННЫЙ И ГРЕЧЕСКИЙ ОПЫТ

Освещён отечественный и греческий опыт обеспечения академической мобильности студентов вузов. Выяснено, что её развитию в Украине способствовало несколько факторов: усовершенствование законодательной базы, подписание соглашения о безвизовом режиме Украины с ЕС, усовершенствование и применение процедуры взаимного признания документов об образовании, присоединение Украины к программе Erasmus +. Установлено, что препятствуют активизации процессов академической мобильности такие негативные внутренние процессы: экономические характеристики страны (разница между уровнем жизни в Украине и странах ЕС), качество и стоимость обучения и проживания, доступность бытовых услуг, соответствие европейским образовательным стандартам, недостаточный уровень владения иностранными языками, недостаточная осведомленность студентов о программах обмена и др. Проанализированы особенности реализации права студентов греческих вузов на академическую мобильность на примере юридических

факультетов Фракийського університета імені Демокрита і Афинського національного університету імені І. Каподистрії. Охарактеризовані процедура участія студентів в програмах практики (продовжительність практики, категорії осіб, які можуть брати участь в відповідних програмах, перелік документів, які необхідно подати для участія в програмі, критерії відбору претендентів, розмір стипендії і т. д.), особливості організації магістерських програм грецьких вузів спільно з зарубіжними з наданням єдиного диплома магістра. Ураховуючи досвід грецьких вузів, виділено спектр питань, які потребують свого рішення в національній системі вищої освіти. До них віднесені: покращення державного фінансування програм обміну; всебічне інформування студентів про такі програми; організація спільних магістерських освітніх програм національних і зарубіжних вузів; підвищення рівня іноземної комунікативної компетентності студентів.

Ключові слова: академічна мобільність, вище навчальне заклад, університети Греції, юридичний факультет.

YULIA KOROTKOVA

Doctor of Pedagogical Sciences, Associate Professor
Donetsk Law Institute of the Ministry of Interior of Ukraine
89 Lunina str., Mariupol

ACTIVATION OF ACADEMIC MOBILITY OF STUDENTS OF HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS AS A MEANS OF ENHANCING THEIR COMPETITIVENESS: HOME AND GREEK EXPERIENCE

The article is devoted to the coverage of home and Greek experience in providing the academic mobility of students of higher education institutions. It's found out that several factors contributed to its development in Ukraine, such as: improving the legislative base, signing an agreement on a visa-free regime with Ukraine, improving and applying the mutual recognition procedure for education documents, and Ukraine's accession to the Erasmus + program. It has been stated that the following negative internal processes hinder the activation of academic mobility: the country economic characteristics (the difference between the standard of living in Ukraine and the countries of the European Union), the quality and cost of studying and living, the availability of household services, compliance with European educational standards, insufficient level of foreign language skills, lack of information students get concerning exchange programs, etc. The peculiarities of the realization of the right of Greek universities students to academic mobility are analyzed basing on the example of law faculties of Democritus University of Thrace and the National and Kapodistrian University of Athens. It has been established that students of Greek universities can take part in the following programs: for studying in foreign partner universities; for participating in various types of practical programs in foreign partner universities. The procedure of students' participation in practical programs is described in detail, namely the length of practical training, the categories of people who can participate in the relevant programs, the list of documents to be submitted for participation in the program, the criteria for selecting applicants, the size of the scholarship are found out. The emphasis is on the important innovation of relevant programs, which consists in the fact that Erasmus + provides students with free language Internet-support in the study of the appropriate foreign language before and during their stay abroad. The article analyzes the peculiarities of the organization of the master's degree programs in Greek universities together with foreign universities giving the identical diploma of a master's degree. In particular, the master's program "Specialized Public Law", organized by the legal department of the National and Kapodistrian University of Athens together with the University of Montesquieu-Bordeaux IV (France), is described. Taking into account the experience of the Greek universities, the range of issues that need to be resolved in the national system of higher education is highlighted. These include improving of state financing of exchange programs; comprehensive informing of students about such programs; organization of joint master's degree programs of home and foreign universities; increasing the level of foreign language communicative competence of students.

Keywords: academic mobility, institution of higher education, universities of Greece, law faculty.

Формування єдиного світового освітньо-наукового простору, набуття освітою і наукою транснаціонального характеру вимагає посилення академічної мобільності студентів ЗВО. Остання сприяє налагодженню культурного діалогу, розширенню кругозору, формуванню необхідних компетентностей, вдосконаленню іншомовної комунікативної компетентності майбутніх фахівців, що збільшує їх конкурентоспроможність на внутрішньому та міжнародному ринку праці, підвищує якість трудових ресурсів національної економіки.

Академічна мобільність студентів ЗВО здатна суттєво підвищити якість освіти і науки України відповідно до міжнародних освітніх стандартів, підвищити рівень освіченості населення, збільшити інтелектуальний потенціал країни.

Метою статті є висвітлення вітчизняного та грецького досвіду забезпечення академічної мобільності студентів ЗВО, формулювання рекомендації щодо її вдосконалення.

Від часу приєднання України до Болонського процесу питання розвитку і забезпечення академічної мобільності студентів ЗВО стають предметом дослідження багатьох українських вчених: таких, як І. Богачевська, Я. Болюбаш, В. Грищак, Л. Гурч, С. Здіорук, В. Кремень, М. Левківський, Н. Мирончук, Н. Нуляєва, О. Співаковський, М. Степко, Я. Трофименко, І. Федорова, С. Шмельова, О. Шнирков та багатьох інших. Утім малодослідженим залишається досвід забезпечення академічної мобільності студентів вишів зарубіжних країн, який може бути творчо використаний сучасними ЗВО України.

За останні кілька років процеси академічної мобільності студентів вітчизняних ЗВО значно активізувались. Цьому сприяли кілька факторів. По-перше, удосконалення законодавчої бази. Йдеться насамперед про Постанову Кабінету Міністрів України від 12 серпня 2015 р. № 579 «Про затвердження Положення про порядок реалізації права на академічну мобільність», що встановлює порядок організації програм академічної мобільності для учасників освітнього процесу вітчизняних ЗВО (наукових установ) на території України чи поза її межами та учасників освітнього процесу іноземних вишів (наукових установ) на території України [3]. По-друге, пожевлення академічної мобільності, безумовно, сприяє безвізовий режим між Україною та ЄС – статус, що дозволяє громадянам України, в тому числі студентській молоді, вільно перетинати міждержавні кордони країн ЄС без попереднього звернення до посольства для отримання дозволу, починаючи з 11 червня 2017 р. По-третє, позитивно впливає на розвиток академічної мобільності студентів вдосконалення та застосування взаємного міждержавного визнання документів про освіту.

Активізації міжнародної мобільності, безумовно, сприяє приєднання України до програми Erasmus+. У 1987 р. для координації обмінів викладачами та студентами між університетами країн ЄС Єврокомісія створила програму Erasmus на честь видатного гуманіста Еразма Роттердамського, який, мандруючи Європою, викладав у різних університетах. До того ж назва Erasmus – це акронім, який розшифровується як Схема дії Європейського Союзу для підвищення мобільності студентів університетів (англ. Erasmus – European Community Action Scheme for the Mobility of University Students). Учасниками проекту спочатку були університети країн ЄС, Ісландії, Ліхтенштейну, Норвегії і Туреччини. Участь студентів і наукових співробітників університетів інших країн не передбачалася. Тому у 2004 р. була започаткована програма Erasmus Mundus (лат. mundus – світовий, всесвітній), розрахована на громадян країн, які не входили до ЄС.

У 2014 р. сім відомих європейських програм, пов'язаних з освітою, наукою та спортом, об'єдналися у нову програму – Erasmus+, покликану охопити не лише академічну сферу, а й усі сектори культури: освіту, підготовку та молодіжну політику, спорт. Вона діятиме до 2020 р. До складу програми увійшли Erasmus, Erasmus Mundus, Tempus, Youth in Action та ін. [5].

Сьогодні Україна є також країною-партнером програми Еразмус+ і має можливість брати участь у конкурсах, відкритих для всіх країн-партнерів у рамках Міжнародного виміру програми. Проект «Національний Еразмус+ Офіс в Україні» (НЕО) у тісній співпраці з Представництвом ЄС в Україні забезпечує допомогу та підтримку Виконавчому агентству з питань освіти, аудіовізуальних засобів і культури (ЕАСЕА) щодо запровадження в Україні Програм ТЕМПУС, Еразмус+ у сфері вищої освіти. НЕО досліджує розвиток вищої освіти в Україні та інших сфер освіти у разі потреби [2].

Основними видами діяльності за напрямом «Мобільність студентів у вищій освіті: Erasmus+» визначено:

– кредитну мобільність (для студентів, які навчаються на програмах бакалавра (включаючи короткий цикл), магістра, аспіранта, докторанта і бажають отримати стипендію для короткотермінового навчання, стажування, дослідження чи практики в іншій країні);

– ступеневу мобільність (зразкові спільні магістерські програми, пропонувані університетами Європи та, в деяких випадках, країн-партнерів, що приваблюють найкращих студентів з усього світу. Студент буде навчатися щонайменше у двох вишах з різних країн.

Після успішного завершення навчання випускник магістерської програми Еразмус+ отримує відповідний диплом магістра).

Студенти для отримання стипендій подають заявки на участь у конкурсах безпосередньо до ЗВО (кредитна мобільність) на основі міжінституційних угод або партнерств (ступенева мобільність), так само як і представники інших країн. Привілеїв чи обмежень немає для жодної країни світу [3].

Однак існують й серйозні проблеми, які перешкоджають активізації процесів академічної мобільності. Аналіз праць українських вчених, власні спостереження за реалізацією права студентів на академічну мобільність дозволяють стверджувати, що її розвитку в Україні заважають певні негативні внутрішні процеси: економічні характеристики країни (різниця між рівнем життя в Україні та країнах ЄС), якість та вартість навчання і проживання, доступність побутових послуг, відповідність європейським освітнім стандартам, недостатній рівень володіння іноземними мовами, недостатня обізнаність студентів щодо програм обміну тощо.

Як відомо, за місцем реалізації права на академічну мобільність вона поділяється на: внутрішню академічну мобільність – академічна мобільність, право на яку реалізується вітчизняними учасниками освітнього процесу у ЗВО (наукових установах) – партнерах в межах України; міжнародну академічну мобільність – академічна мобільність, право на яку реалізується вітчизняними учасниками освітнього процесу в ЗВО (наукових установах) – партнерах поза межами України, а також іноземними учасниками освітнього процесу у вітчизняних ЗВО (наукових установах).

На жаль, більш швидкими темпами в нашій державі розвивається внутрішня мобільність, ніж міжнародна. Адже процедура переведення студента з одного українського ЗВО до іншого за рахунок трансферу та накопичення кредитів ECTS є простішою, ніж переведення до іноземного ЗВО. Розвиток міжнародної академічної мобільності гальмує фінансовий чинник України. Майже на всі поїздки за кордон українські студенти використовують кошти своїх батьків, спонсорів, закордонних благодійних фондів тощо. Закордонне навчання і стажування за рахунок ЗВО або держави становить менше 10 % [4, с. 140].

Проаналізуємо, як університети Греції забезпечують участь своїх студентів у програмах мобільності в рамках Erasmus+ з метою вичленення педагогічно цінного досвіду, вартого творчого запозичення. Насамперед зазначимо, що Греція як країна-член ЄС активно бере участь у програмах академічної мобільності студентів, задля чого на кожному факультеті вишу постійно діє відповідний орган (центр з питань мобільності, міжнародний відділ тощо), який своєчасно інформує студентів про всі наявні програми, допомагає в оформленні необхідних документів, здійснює конкурсний відбір претендентів.

Нині студенти грецьких вишів можуть брати участь у таких програмах:

- для навчання в зарубіжних вишах-партнерах;
- для проходження різних видів практики в зарубіжних вишах-партнерах.

Стипендії на обидві програми надає ЄС. Тривалість програм становить щонайбільше 12 місяців.

Щодо програми з практики, то брати участь у ній можуть такі категорії студентів:

- студенти ОС «бакалавр», «магістр», докторанти, які на момент подання заяви офіційно навчаються в університеті;
- випускники університетів минулого року, вони мають подати відповідну заяву й підписати договір про навчання на останньому році навчання і завершити практику протягом наступного року, тобто протягом першого року після завершення університету.

Завдяки програмі з практики студенти мають можливість:

- отримати безцінний професійний досвід у відповідних закладах зарубіжжя (школи, виші, перекладацькі центри, науково-дослідні установи, видавничі центри тощо);
- отримати нові перспективи для подальшого навчання та професійного розвитку;
- розвинути нові уміння та якості;
- покращити комунікативну компетенцію іноземними мовами;
- розвинути міжкультурні уміння;
- стати повноцінними громадянами Європи.

Студенти можуть проходити практичну підготовку в країнах-членах ЄС, Ісландії, Ліхтенштейні, Норвегії, а також країнах, що чекають на членство в ЄС. Швейцарія не бере участі в програмі Erasmus+.

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ ОСВІТИ ТА ОСВІТНЬОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Важливою інновацією програми є те, що Erasmus+ надає студентам до і впродовж перебування за кордоном безкоштовну мовну інтернет-підтримку (Online Linguistic Support) у вивченні відповідної іноземної мови, яка включає вступний тест для оцінки вихідного рівня володіння мовою, уроки мовної підготовки, підсумковий тест для оцінки набутого рівня володіння мовою. Проходження двох тестів є обов'язковим, а відвідування уроків – добровільне. Однак в будь-якому разі претендент має продемонструвати володіння відповідною іноземною мовою на рівні B1.

Практика, в якій бажає брати участь студент, може бути обов'язковою, тобто передбаченою навчальним планом того університету, в якому він навчається, або добровільною. У першому випадку заклад-партнер нараховує студенту певну кількість кредитів і практика може бути зарахована студенту в повному обсязі або йому необхідно буде додатково пройти певну її частину у своєму виші. Коли практика є добровільною, то кредити на неї не нараховуються, однак про її проходження зазначається в додатку до диплома. Якщо практику проходить випускник університету, йому видається відповідне посвідчення. Робочий час практиканта не може бути меншим за вісім годин на день (сорок годин на тиждень).

Щодо програми з навчання в зарубіжному виші, то її учасниками можуть стати студенти ОС «бакалавр», «магістр», докторанти. Навчання може тривати від 3 до 12 місяців. Для участі в програмі з навчання студент має подати: відповідну заяву; сертифікат про володіння відповідною іноземною мовою на рівні B1; договір про навчання (Learning Agreement), доповнений навчальним планом, за яким студент буде відвідувати заняття в зарубіжному виші. Магістранти і докторанти мають також надати підтвердження відповідної комісії про те, що програма, яку має намір відвідувати стипендіат, є частиною його науково-дослідної роботи, необхідної для написання дисертації. Студенти будь-якої категорії можуть подавати заяви одночасно до трьох закладів [8].

Наприклад, юридичний факультет Фракійського університету імені Демокрита на 2018–2019 навчальний рік пропонує студентам усіх освітніх ступенів, а також випускникам останніх років взяти участь у програмі з практики терміном від 2 до 4 місяців у таких закладах зарубіжжя, як різноманітні підприємства, недержавні організації, дослідницькі центри, дипломатичні структури тощо, які функціонують в країнах ЄС. При цьому студентам виплачується стипендія, однак кількість місць є дуже обмеженою: лише дві стипендії на весь факультет.

Розмір стипендії залежить від країни, в яку вирушає студент. Дані щодо розміру стипендії показані у таблиці 1.

Таблиця 1

Розмір стипендії студента, який бере участь у програмі мобільності Erasmus+

Економічна характеристика країни	Країна	Розмір стипендії на місяць (в євро)
Група 1 Країни з високою вартістю проживання	Данія, Фінляндія, Ірландія, Ісландія, Ліхтенштейн, Норвегія, Швеція, Велика Британія, Люксембург	620
Група 2 Країни із середньою вартістю проживання	Австрія, Бельгія, Німеччина, Франція, Італія, Іспанія, Греція, Кіпр, Голландія, Португалія, Мальта	570
Група 3 Країни з низькою вартістю проживання	Болгарія, Хорватія, Чехія, Естонія, Латвія, Литва, Угорщина, Польща, Румунія, Словаччина, Словенія, Республіка Північна Македонія, Туреччина	520

Для студентів, які походять із соціально вразливих груп, для осіб з обмеженими можливостями передбачено додаткову економічну підтримку.

Претенденти на стипендію мають подати такі документи: заяву на участь у програмі; автобіографію; ксерокопію паспорта; для тих, хто ще навчається, довідку про навчання із зазначенням середнього балу; для тих, хто завершив навчання, ксерокопію диплома про освіту;

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ ОСВІТИ ТА ОСВІТНЬОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

сертифікат, який засвідчує рівень володіння іноземною мовою; рекомендаційні листи від членів професорсько-викладацького складу факультету; лист від організації, яка готова прийняти претендента [6].

Відбір претендентів здійснюється на основі розроблених факультетом критеріїв, які узагальнено можна представити в таблиці 2.

Таблиця 2

Критерії відбору претендентів для участі у програмі мобільності Erasmus+

№	Критерій	Кількість балів	
1.	Освітній ступінь	бакалаврат	10
		магістратура	15
		докторантура	20
2.	Мотиви/цілі участі у програмі		1-20
3.	Середній бал академічної успішності		Середній бал множиться на 4
4.	Рівень володіння відповідною іноземною мовою	B1	15
		B2	20
		C1	25
		C2	30
4.	Лист від організації, яка готова прийняти претендента	лист від організації з окресленням обов'язків претендента;	20
		лист від організації з детальною програмою стажування щомісяця	30
5.	Відповідність тематики стажування навчальному плану підготовки бакалаврів/магістрів або проблематиці докторської дисертації		20
6.	Співбесіда		20
7.	Рекомендаційні листи від викладачів факультету		20
8.	Друга участь у програмі Erasmus		-20
9.	Намір проходження практики у країні, з якої родом претендент		-20

Крім цього, юридичні факультети грецьких вишів активно співпрацюють із закордонними ЗВО і поза межами Erasmus+. Так, юридичне відділення Афінського національного університету імені І.Каподістрії пропонує магістерську програму «Спеціалізоване публічне право», яку організує спільно з університетом Montesquieu-Bordeaux IV (Франція). Термін навчання становить один рік, причому один семестр студенти навчаються в Афінах, а другий – у Франції. Програма адресована як випускникам бакалавріату, так і працюючим суддям, адвокатам, державним службовцям тощо з метою поглиблення їх знань, вдосконалення умінь і навичок у галузі публічного права. Особи, які успішно завершили навчання, отримують єдиний диплом магістра двох університетів [7].

Зазначимо, що студенти вітчизняних ЗВО також мають можливість стажування за кордоном, однак такі стажування не є систематичними і донедавна питання про їхню організацію вирішувалось, як правило, кожним закладом самостійно. Серед європейських програм обміну українські студенти могли скористатись програмою TEMPUS (The Trans-European Mobility Programme for University Students), а також державними чи приватними програмами, які організуються та фінансуються певною зарубіжною установою.

Таким чином, в Україні нині проводиться серйозна робота щ активізації процесів академічної мобільності студентів. Утім, враховуючи досвід грецьких вишів, визначимо спектр питань, які потребують свого вирішення: покращення державного фінансування програм обміну; всебічне інформування студентів щодо таких програм; організація спільних

магістерських освітніх програм вітчизняних і зарубіжних вишів; підвищення рівня іншомовної комунікативної компетентності студентів.

До перспективних напрямів дослідження зазначеної проблеми можна віднести аналіз особливостей забезпечення академічної мобільності студентів в інших провідних країнах світу.

ЛІТЕРАТУРА

1. Здіорук С. І. Академічна мобільність як фактор інтеграції України у світовий науково-освітній простір. Аналітична записка / С. І. Здіорук, І. В. Богачевська. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.niss.gov.ua/articles/1421/>.
2. Проект Європейського Союзу «НЕО – Національний Еразмус+ Офіс в Україні». [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://erasmusplus.org.ua/pro-nas.html>.
3. Про затвердження Положення про порядок реалізації права на академічну мобільність: Постанова Кабінету Міністрів України від 12.06.2015 р. № 579. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.kmu.gov.ua/ua/npas/248409199>.
4. Федорова І. Академічна мобільність українських студентів сучасного освітнього простору / І. Федорова, Я. Трофименко // Вісник НТУУ «КПІ». Філософія. Психологія. Педагогіка. – 2012. – Вип. 2. – С. 139–144.
5. ERASMUS+: вікно до Європи. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://studway.com.ua/erasmus/>.
6. Πρακτική Άσκηση 2018-2019 – Νομική Σχολή. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://erasmus.duth.gr/node/743>.
7. Π.Μ.Σ «Εξειδικευμένο Δημόσιο Δίκαιο». [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.eimaifoititis.gr/metaptyxiaka/nomikh/ekseidikeymeno-dhmosio-dikaio>.
8. Πρόγραμμα ERASMUS+/TRAINEESHIPS. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.interel.uoa.gr/erasmus/pm.html>.

REFERENCES

1. Zdiuruk S. I. Akademichna mobilnist yak faktor integraciyi Ukrayiny u svitovyj naukovo-osvitnij prostir. Analitichna zapyska [Academic mobility as a factor of Ukraine's integration into the world scientific and educational space. Analytical note]. Available at: <http://www.niss.gov.ua/articles/1421/>. (accessed 10.09.2018).
2. Proekt Yevropejskogo Soyuzu «NEO – Nacional'nyj Erazmus+ Ofis v Ukrayini» [European Union Project "NEO – National Erasmus + Office in Ukraine"]. Available at: <http://erasmusplus.org.ua/pro-nas.html>. (accessed 10.09.2018).
3. Pro zatverdzhennya Polozhennya pro poryadok realizaciyi prava na akademichnu mobilnist: Postanova Kabinetu ministriv Ukrayiny vid 12.06.2015 r. No 579 [On Approval of the Regulation on the Procedure for the Implementation of the Right to Academic Mobility: Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine dated 12.06.15 No. 579]. Available at: <https://www.kmu.gov.ua/ua/npas/248409199>. (accessed 10.09.2018).
4. Fedorova I., Trofymenko Ya. Akademichna mobilnist ukrayinskykh studentiv suchasnogo osvitnogo prostoru [Academic mobility of Ukrainian students of modern educational space]. Visnyk NTUU «KPI». Filosofiya. Psykhologiya. Pedagogika. – Bulletin of NTU "KPI". Philosophy. Psychology. Pedagogy, 2012, Vol. 2, pp. 139–144.
5. ERASMUS+: vikno do Yevropy [ERASMUS +: the window to Europe]. Available at: <http://studway.com.ua/erasmus/>. (accessed 10.09.2018).
6. Praktiki Áskisi 2018-2019 – Nomiki Scholi [Practical Exercise 2018-2019 – Law School]. Available at: <http://erasmus.duth.gr/node/743>. (accessed 10.09.2018).
7. P.M.S “Exeidikevméno Dimósio Dikaio” [Postgraduate Program “Specialized Public Law”]. Available at: <http://www.eimaifoititis.gr/metaptyxiaka/nomikh/ekseidikeymeno-dhmosio-dikaio>. <http://erasmus.duth.gr/node/743>(accessed 10.09.2018).
8. Próγραμμα ERASMUS+/TRAINEESHIPS [Program ERASMUS+/TRAINEESHIPS]. Available at: <http://www.interel.uoa.gr/erasmus/pm.html>. (accessed 10.09.2018).

Стаття надійшла в редакцію 25.10.2018 р.